

UN BOI QUE ESCORNA, UN CERVO QUE VOA, UNHA VACA LOURA

(CONTOS DO TIO-VIVO)

Pepe Salvadores

Xosé Salvadores

Xosé Salvadores

Vacaloura femia e macho. Malia ao seu fero aspecto, son inofensivos.

Aínda que puidera parecer que os insectos, eses "insignificantes" animalíños, son alleos ás nosas vidas, o certo é que constantemente estamos en contacto con eles. Sexamos rurais ou urbanos eles son compañeiros inseparábeis.

Ocuparon todos os espazos da terra firme e, por suposto, os que nós habitamos, sendo realmente a clase triunfadora do reino animal.

Dentro do fascinante mundo dos insectos hai tantos e tan variados que podemos facer clasificacións dende o punto de vista antropológico, e dicir, ao noso gusto e antollo. Por exemplo: insectos especializados en "chincar": as moscas; os que son un regalo para os nosos sentidos: as bolboretas; os parasitos que nos zugan o sangue: os mosquitos ou, nomeadamente, as mosquiñas chuchasangues; os parasitados por nós dos que aproveitamos o seu traballo para alimentarnos: as abellas; os inimigos dos agricultores: os pollos ou pulgóns; os aliados dos labregos/as: a xoaniña, que come os pollos; etc.

Hai insectos pequenos e grandes. Entre os "insignificantes" están os tímidos *Lepismas* que viven con nós, de

inquilinos, nas vivendas. Como non lles gusta nada a claridade corren a agocharse cando prendemos a luz do cuarto de baño. Entre os insectos grandes, quizais o máis aparente de todos sexa a vacaloura ou escornabois, de "alcume" científico *Lucanus cervus*.

Deste xigante é do que quería comentar algunha historia. A vacaloura é un insecto moi coñecido, principalmente o macho, con características ben definidas. O tamaño, que pode chegar a 8 cm. A aparencia: ten un par de queixadas ou mandíbulas moi desenvolvidas, enormes e aguzadas, con forma de cornos de cervo, que lle dan un aspecto moi ameazador (aínda que é totalmente inofensivo). E a terceira característica, que o fai moi evidente, é que voa en vertical e cun zoar audíbel.

Estes atributos son do macho. A especie presenta un gran dimorfismo sexual e a femia resulta moito máis discreta: pasa por un coleóptero calquera, pero seguro que é moito máis intelixente.

Se ás cualidades que citamos lle engadimos o de que teñen unha cor acastañada ou negra, tirando a morada-loura-, explicámonos en certo modo os nomes polo que son coñecidas as vacalouras nos diferentes idiomas.

Agora que imos para o bo tempo traio a colación o escornabois. A partir de xuño teredes maiores oportunidades de ter relación con el. Eu viño varias veces en Donalbán, en Laxosa, preto de Lugo. Alí non houbo concentración parcelaria,

polo que aínda quedan carballeiras, e as vacalouras son amigas dos carballos. Un dos encontros produciuse nunha correioira, onde atopamos un exemplar que espernexaba barriga arriba tratando de gañar unha postura máis decorosa. Recoillido do chan por lago descubrimos que xa estaba bastante escangallado (faltábanlle polo menos dúas patas), o cal non foi óbice para que o colocara amablemente nun carballo, por se lle quedara algunha posibilidade, aínda que agosto ía xa vencido e eles desaparecen co verán.

Outra das veces que recordo falar da vacaloura foi co amigo Xulio, que me comentou que un autostopista que recollera levaba atado por unha cordella un escornabois de mascota. Diríamos que hai insectos que gozan dunha grande antipatía, como o alacrán, e insectos aos que se lles ten cariño, como é o caso do escornabois. Vén esta amizade de vello, xa que en tempos os cornos de vacaloura considerábanse un eficaz amuleto contra as meigas que podían botar algún mal. A vacaloura é tamén un personaxe no Entroido en Ourense, e diferentes organizacións, grupos musicais e publicacións utilizan a vacaloura ou o escornabois para darlle nome aos seus proxectos.

A vacaloura foi moi abundante noutro tempo. Tamén eran abondosos os carballos. Os escornabois aproveitan a súa madeira morta ou podre para criar as larvas, e zugan neles a linfa nutricia sen ocasionarlles dano ningún. Carballos e escornabois forman unha conxunción perfeccionada durante milleiros de anos.

Pero xa sabemos o que está a acontecer coas carballeiras: unha tras outra van caendo, sen que de momento haxa quen as repoña, agás en contados casos simbólicos. Lugo, nomeadamente, nos últimos tempos é un exemplo desta desfeita que custará reparar centos de anos. Nesta depredación sobre o noso medio máis natural parece estar a causa da diminución desta especie que xa está na lamentábel categoría de "vulnerábel".

É obrigado facer que os tempos cambien para os carballos e para os escornabois, algo para impedir que queden reducidos a sonoros nomes ou á imaxes de arquivo.